

Scenariusz, scenopis i środki realizacyjne w filmie

WIEDZA W PIGUŁCE

Scenariusz jest dziełem literackim tworzącym z myślą o realizacji filmowej, która jednak może się bez niego obyć i przeważnie się bez niego obywa. Ważniejszą rolę odgrywa scenopis, który dokładnie określa środki filmowe, które mają być użyte w każdej z projektowanych scen filmu. Jego zadaniem jest wirtualna realizacja filmu.

Czy jest jednak możliwe, by film obył się bez scenariusza? W zasadzie nie, niektórzy twórcy opracowują bardzo precyzyjny scenopis, którego się potem ściśle trzymają (z takiej praktyki znany był np. Wojciech Has). Zdarza się, że scenariusz istnieje wyłącznie jako ogólny zamysł twórcy, swobodnie zmieniany podczas zdjęć, które nabierają wówczas cech improwizacji (tak pracował na przykład francuski reżyser Jean-Luc Godard, a po nim także inni przedstawiciele francuskiej – i czechosłowackiej – Nowej Fali lub twórcy brytyjskiego kina społecznego Kenneth Loach i Mike Leigh; podobnie też powstał „Rejs” Marka Piwowskiego).

Znajomość scenariuszy w analizie dzieła filmowego nie jest konieczna, ale może być pomocna. Wiele z nich opublikowano – dostępne są dzieła Ingmara Bergmana, Michelangelo Antonioniego, Krzysztofa Zanussiego. Warto pamiętać, że scenariusz nie zawsze ściśle odpowiada zrealizowanemu na jego podstawie filmowi. Bardzo przydatny bywa własny, przez siebie sporządzony na podstawie filmu „scenopis”. Wspomnijmy też, że istnieją również powieści oparte na fabule filmowej (np. „Ostatnie tango w Paryżu” – wartościowa literacko powieść Roberta Alleya oparta na filmie Bernardo Bertolucciego z 1973 r.).

POMYŚL NA LEKCJĘ

Większość z nas lubi oglądać filmy. Czy jednak zastanawiamy się, jak one powstają? Od czego zaczyna się ten fascynujący proces? Najpierw oczywiście pojawiają się w ludzkiej wyobraźni. Co jednak dzieje się potem? Zazwyczaj powstaje scenariusz, a następnie scenopis. To one właśnie będą bohaterami dzisiejszych zajęć. Dołączą do nich także środki realizacyjne niezbędne do powstania obrazu filmowego – inscenizacja, praca kamery i montaż.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, czym jest scenariusz i scenopis;
- potrafią wymienić środki realizacyjne kształtujące formę obrazu filmowego;
- potrafią napisać fragment scenariusza.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 5 min
Forma: rozmowa
Pomoce: tablica, kreda lub marker

Zapytaj uczestników i uczestniczki, jak powstają filmy. Co musi stać się na samym początku? Gdy padnie odpowiedź, że ktoś musi wpisać na pomysł filmu, zapytaj, co twórca robi z takim pomysłem. Oczywiście zazwyczaj go zapisuje. W jakiej jednak formie? Naturalnie scenariusza, a następnie, jeśli chce uszczegółowić swój pomysł, również w formie scenopisu. Odpowiedzi (pojęcia „scenariusz” i „scenopis”) zapisz na tablicy.

Powiedz, że w scenopisie powinny się znaleźć również środki realizacyjne, które będą miały wpływ na formę poszczególnych scen, a więc w konsekwencji na cały film. Określenie „środki realizacyjne” również zapisz na tablicy.

2.

Czas: 10 min
Forma: praca w grupach
Pomoce: koperty, **Literowe definicje – instrukcja dla prowadzącego**, tablica, kreda lub marker

Zapowiedz, że spróbujecie wspólnie zdefiniować poszczególne widniejące na tablicy pojęcia. Podziel uczestników i uczestniczki na trzy grupy. Każdej wręcz kopertę z wyciętymi literami, z których składają się słowa tworzące definicję: scenariusza – grupa 1, scenopisu – grupa 2 i środków realizacyjnych – grupa 3 (**Literowe definicje – instrukcja dla prowadzącego**). Nie informuj jednak, której grupie przypadła która definicja. Zadanie polega na ułożeniu słów składających się na każdą z definicji i odgadnięciu, do którego pojęcia przynależy. Prawidłowe definicje zapisz na tablicy.

3.

Czas: 10 min
Forma: praca w grupach
Pomoce: fragment scenariusza filmu „Miś” w reżyserii Stanisława Barei, kartki i długopisy

Podziel uczestników i uczestniczki na dwie grupy. Wręcz każdej z nich **fragment scenariusza filmu „Miś” w reżyserii Stanisława Barei**, np. scenę nr 9. Poproś, aby grupy zapoznały się z materiałem i na jego podstawie stworzyły opis wymyślonej przez siebie sceny. Zapowiedz, że opisywana scena powinna być możliwa do odegrania i zarejestrowania w warunkach klasowych, bo w kolejnym zadaniu uczestnicy i uczestniczki będą mieli okazję zmierzyć się z takim właśnie filmowym wyzwaniem.

4.

Czas: 20 min
Forma: praca w grupach, rozmowa
Pomoce: fragmenty scenariuszy przygotowane przez uczestników i uczestniczki, dwie kamery lub dwa aparaty fotograficzne z opcją nagrywania filmów; laptop, rzutnik

Poproś, by grupy zamieniły się stworzonymi przez siebie fragmentami scenariuszy. Wręcz każdej z nich kamerę lub aparat fotograficzny z możliwością nagrywania filmów. Zadaniem

każdej z grup będzie próba odegrania i zarejestrowania sceny opisanej we fragmencie scenariusza, a więc stworzenie na jego podstawie krótkiego filmiku. Na koniec obejrzyjcie gotowe prace obu grup.

Zapytaj, czy uczestnikom i uczestniczkom udało się zrealizować scenę zgodnie z opisem. Czy było to zadanie łatwe, czy pojawiły się podczas pracy jakieś wyzwania? Czy oba filmy były podobne do siebie? Czy były zrealizowane w ten sam sposób, czy też były pomiędzy nimi różnice? Podsumuj mówiąc, że także wielcy reżyserzy pracują różnymi metodami: jedni ściśle trzymają się scenariusza; inni traktują go jako ogólny zamysł twórcy i swobodnie zmieniają podczas zdjęć.

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć ich uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, czym jest scenariusz i scenopis?
- potrafią wymienić środki realizacyjne wykorzystywane w filmie?
- potrafią napisać fragment scenariusza?

Opcje dodatkowe

Jeśli masz więcej czasu, zaproponuj obydwu grupom nagranie dwóch wersji scen: jednej, gdzie uczestnicy i uczestniczki będą ściśle trzymali się otrzymanego opisu sceny, i drugiej, gdzie mogą potraktować go w sposób bardziej dowolny, wprowadzić pewne zmiany i zaproponować swoją, twórczą interpretację fragmentu scenariusza.

MATERIAŁY

- Literowe definicje – instrukcja dla prowadzącego

ZADANIE DLA UCZNIA

Zadanie 1.

Prawda czy fałsz?

- Scenariusz jest tym samym, co scenopis. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
- W scenopisie nie opisujemy szczegółowo poszczególnych scen. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
- Reżyserzy zawsze ściśle trzymają się scenariusza. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
- Scenariusz to literacki projekt filmu. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
- Widz jest jednym ze środków realizacyjnych wykorzystywanych w filmie. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
- Środki realizacyjne to: praca kamery, montaż, inscenizacja. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]

SŁOWNICZEK

- **scenariusz:** zapis wydarzeń, sytuacji i dialogów, który jest podstawą do realizacji filmu, przedstawienia teatralnego lub słuchowiska radiowego
- **scenopis:**
- **środki realizacyjne w filmie:**

- inscenizacja:
- praca kamery:
- montaż:

CZYTELNIA

- ScenariuszFilmowy.pl, Kącik scenarzysty [on-line], ScenariuszFilmowy.pl [dostęp: 3.11.2014], Dostępny w Internecie: <http://www.scenariuszfilmowy.pl/kacik-scenarzysty>.
- Stanisław Bareja, Stanisław Tym, Miś (scenariusz filmu) [online], ScenariuszFilmowy.pl [dostęp: 3.11.2014], Dostępny w Internecie: <http://www.scenariuszfilmowy.pl/polskie/33/444-mis>.

Tekst: Eliza Hetkowska, scenariusz: Anna Walczak, konsultacja merytoryczna: Wojciech Michera. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/scenariusz-scenopis-i-srodki-realizacyjne/>.

Publikacja przygotowana w ramach współpracy z Centrum Otwartej i Multimedialnej Edukacji Uniwersytetu Warszawskiego na podstawie kursu "Film jako opowieść".